



Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020. gada 6. martā Nr. 6-1/172

**Reģionālās Pašvaldības policijas
Inčukalna novada nodaļai**
policija@pp.gov.lv

**Inčukalna novada
Sociālajam dienestam**
soddienests@incukalns.lv

Inčukalna novada bāriņtiesai
barintiesa@incukalns.lv

*Par pārbaudes vizītēm
personas dzīvesvietā*

Tiesībsargs ir izskatījis personas A iesniegumu par Reģionālās Pašvaldības policijas Inčukalna novada nodaļas (turpmāk – pašvaldības policija) pārbaudēm iesniedzējas dzīvesvietā, kas tika veiktas katru vakaru plkst. 22:00, lai pārbaudītu dzīves apstākļus un iesniedzējas iespējamo atrašanos alkohola reibuma stāvoklī, liekot personai A pūst alkometrā. Iesniegumā norādīts, ka katru reizi pēc policijas darbinieku ierašanās personas A mājoklī tiek traucēts iesniedzējas un viņas divu zīdainīšu miers - bērni pamostas un raud no policijas darbinieku skaļās runāšanas. Iesniegumā norādīts, ka iesniedzēja nelieto alkoholu, viņas bērni vienmēr ir pabaroti, aprūpēti, mājās ir tīrs un drošs. Iesniedzējas atrašanās alkohola reibuma stāvoklī šajās pārbaudēs ne reizi netika apstiprināta. Persona A uzskata šādu pašvaldības policijas rīcību par nepamatotu un prettiesisku, iesniedzēja jūtas pazemota un aizvainota.

Pašvaldības policija 2019. gada 13. februāra vēstulē informēja tiesībsargu, ka pārbaudes personas A dzīvesvietā tika veiktas, pamatojoties uz 2020. gada 24. janvārī saņemto Inčukalna novada Sociālā dienesta (turpmāk – sociālais dienests) vēstuli, kurā lūgts veikt personas A ģimenes apsekošanu dzīvesvietā brīvdienās un darba dienu vakaros līdz šā gada februāra beigām, jo pēc sociālā dienesta rīcībā esošas informācijas vecākam periodiski ir raksturīga alkohola lietošanas problēma. Savukārt sociālo dienestu par nepieciešamību veikt pārbaudes personas A dzīvesvietā informēja Inčukalna novada bāriņtiesa (turpmāk arī bāriņtiesa), pamatojoties uz aizdomām par alkohola lietošanu. Tādējādi, lai izslēgtu varbūtību, ka tiek pieļauts bērnu tiesību apdraudējums, pašvaldības policijas darbinieki kopš 2020. gada 24. janvāra apsekoja iesniedzējas dzīvesvietu, lai

izvērtētu riskus, saistītus ar bērnu aprūpi un uzraudzību, kā arī noskaidrotu, vai tiek lietotas apreibinošas vielas bērnu klātbūtnē. Apsekošanas laikā ar personas A piekrišanu tika veiktas alkohola koncentrācijas izelpojama gaisā pārbaudes, kurās netika gūts apstiprinājums tam, ka iesniedzēja atrodas alkohola reibuma stāvoklī.

Bērnu tiesību aizsardzības īstenošana attiecīgajā administratīvajā teritorijā saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 23. punktu ir viena no pašvaldības funkcijām, kura īstenojama, iestādēm savstarpēji sadarbojoties. Lai arī bāriņtiesa, sociālais dienests un pašvaldības policija ir bērnu tiesību aizsardzības subjekti, īstenojot likumā noteikto pašvaldības funkciju, kas saistīta ar bērnu tiesību aizsardzību, katrai iestādei ir jāvēro savas kompetences robežas.

Valsts un pašvaldības iestāžu rīcība, kas saistīta ar personas apsekošanu dzīvesvietā, tai skaitā, alkohola lietošanas pārbaudes veikšana personai, nenoliedzami skar personas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi. Tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību nav absolūtas un atsevišķos gadījumos ir pieļaujama šo tiesību ierobežošana. Latvijas Republikas Satversmes 116. pantā ir paredzēti mērķi, kuru nodrošināšanai cilvēktiesību ierobežojums var tikt atzīts par leģitīmu. Saskaņā ar minēto pantu personas tiesības var ierobežot, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Tātad pārbaudes veikšana ir pieļaujama, ja tā ir nepieciešama, lai novērstu bērnu tiesību iespējamu apdraudējumu dzīvesvietā un nodrošinātu bērnu tiesību aizsardzību.

Konkrētajā gadījumā kritiski vērtējams tas, kādā veidā tika organizētas pārbaudes personas dzīvesvietā. Saskaņā ar likuma "Par policiju" 1. pantu un Reģionālās pašvaldības policijas nolikuma (apstiprināts ar Ķekavas novada domes 09.02.2012. lēmumu Nr.6) 1. punktu pašvaldības policija ir apbruņota militarizēta pašvaldības institūcija, kuras mērķis ir sabiedriskās kārtības uzturēšana un tiesībsaizsardzība. Minētie normatīvie akti nosaka, ka pašvaldības policijas uzdevumi ir garantēt personu un sabiedrības drošību; novērst administratīvos pārkāpumus un citus likumpārkāpumus; savlaicīgi, vispusīgi un objektīvi noskaidrot katra administratīvā pārkāpuma lietas apstākļus un atbilstoši savai kompetencei saukt pie atbildības personas, kuras izdarījušas administratīvos pārkāpumus; kā arī likumā paredzētajā kārtībā sniegt palīdzību iestādēm un privātpersonām to tiesību aizsardzībā un likumā noteikto pienākumu izpildē. Tādējādi pašvaldības policijas pienākums ir pārbaudīt apstākļus personas dzīvesvietā, ja ir saņemtas ziņas par pārkāpumu, kuru nepieciešams novērst. No pašvaldības policijas vēstules secināms, ka pārbaūžu veikšana personas A dzīvesvietā nebija saistīta ar izsaukumu vai tādas informācijas saņemšanu, kas prasa pašvaldības policijas nekavējošu rīcību, lai novērstu bērnu tiesību apdraudējumu dzīvesvietā. Pārbaūžu mērķis bija vienu mēnesi pastiprināti uzraudzīt iesniedzējas ģimeni, lai noskaidrotu, vai vecāks lieto alkoholu un vai viņš spēj nodrošināt bērniem aprūpi un uzraudzību.

Lai arī pašvaldības policija ir viens no bērnu tiesību aizsardzības subjektiem, tomēr, ņemot vērā pārbaūžu mērķi, šādu pārbaūžu veikšana saskaņā ar pašvaldības policijas darbību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem nav pašvaldības policijas kompetencē. Gadījumā, ja pastāv aizdomas, ka vecāks periodiski lieto alkoholu un tas var radīt risku bērnu tiesību nodrošināšanai ģimenē, bāriņtiesai, īstenojot Bāriņtiesu likuma 16. panta 8. punktā noteiktās tiesības, ir pienākums patstāvīgi pārbaudīt bērnu dzīves apstākļus, lai izvērtētu, kā tiek nodrošināta bērnu aprūpe un uzraudzība ģimenē. Pārbaudes veikšanai bāriņtiesai ir tiesības pieaicināt pašvaldības policijas pārstāvi, lai saņemtu palīdzību savu pienākumu pildīšanā, tai skaitā, lai nepieciešamības gadījumā veiktu alkohola lietošanas pārbaudi vecākam. Normatīvie akti neaizliedz alkohola lietošanu bērnu klātbūtnē, tomēr

alkohola pārmērīgā lietošana var nopietni apdraudēt bērnu aprūpi un uzraudzību un šajā gadījumā vecāka rīcība būtu izvērtējama kontekstā ar iespēju piemērot administratīvo atbildību saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173. pantu.

Ministru kabineta 2008. gada 2. jūnija noteikumu Nr.394 "Alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes pārbaudes kārtība" 8.1. punkts nosaka, ka pašvaldības policijas darbinieks pārbauda alkohola koncentrāciju izelpotajā gaisā personai, lai apstiprinātu vai atspēkotu likumpārkāpuma faktu vai objektīvi izskatītu lietu par likumpārkāpuma izdarīšanu. Tātad alkohola lietošanas pārbaudi vecākam ir pieļaujams veikt tikai tad, ja pārbaudē konstatēts, ka vecāks nepilda bērnu aprūpes pienākumus, kas liecina par administratīvo pārkāpumu, un pastāv pamatotas aizdomas par vecāka atrašanos alkohola reibuma stāvoklī.

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 17. panta 5. punktam viens no bāriņtiesas pienākumiem ir informēt pašvaldības sociālo dienestu par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana un kurām nepieciešama palīdzība. Savukārt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11. panta 1., un 2. punktā ir noteikts, ka pašvaldības sociālā dienesta uzdevumi ir veikt sociālo darbu ar personām, ģimenēm un personu grupām, sniegt sociālos pakalpojumus vai organizēt to sniegšanu ģimenēm ar bērniem, kurās ir bērna attīstībai nelabvēlīgi apstākļi. Tātad sociālā dienesta pienākums ir veikt ar ģimeni sociālo darbu gadījumā, kad bāriņtiesa konstatē, ka vecāks pienācīgi nepilda bērnu aprūpes pienākumus un ģimenē esošie apstākļi, tai skaitā konstatētā alkohola lietošanas problēma, nelabvēlīgi ietekmē vecāka pienākumu pildīšanu un bērnu attīstību. Konkrētajā gadījumā bāriņtiesas mērķis, informējot sociālo dienestu par aizdomām, ka persona A periodiski lieto alkoholu, bija veikt pastiprinātu personas A ģimenes uzraudzību un pārbaudes ģimenes dzīvesvietā. Tiesībsarga ieskatā sociālā dienesta uzdevums ir sniegt atbalstu un palīdzību ģimenei, nevis pildīt kontrolējošas funkcijas.

Vērtējot pašvaldības policijas rīcību, kas saistīta ar vairākām organizētām pārbaudēm personas A dzīvesvietā pēc sociālā dienesta lūguma, lai veiktu ģimenes pastiprinātu uzraudzību un alkohola lietošanas pārbaudes personai A, secināms, ka tā nav bijusi pamatota un tiesiska, līdz ar to ir konstatējams personas A tiesību uz privāto un ģimenes dzīvi un labas pārvaldības principa pārkāpums. Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu, kas nosaka, ka viena no tiesībsarga funkcijām ir atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, aicinu pašvaldības policiju, bāriņtiesu un sociālo dienestu pildīt savus pienākumus atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei un nodrošināt savā darbā cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

L.Grāvere

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu